

G E H E I M

INCIDENT TUSSEN "NEDERLAND - USSR" EN "NEDERLAND - POLEN"

"De Vereniging Nederland - Polen is een uniek verschijnsel, zij is enig in haar soort. Zeker: er bestaat een Vereniging Nederland - USSR, maar deze vindt haar grondslag allereerst in de ideologische en organisatorische band tussen de communistische partijen in de beide landen."

Aldus Mr. Petra E. ELDERING in een herdenkingsartikel ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de Vereniging "Nederland - Polen", gepubliceerd in het verenigingsorgaan van februari/maart 1957.

Voor een goed begrip diene, dat de Vereniging "Nederland - Polen" evenzeer een communistische mantelorganisatie is als de Vereniging "Nederland - USSR". Het verschil tussen de beide verenigingen is slechts hierin gelegen, dat de verhouding van "Nederland - Polen" met de CPN uitgesproken slecht is, terwijl de Vereniging "Nederland - USSR" het prototype is van een CPN-mantelorganisatie.

Voormelde onheuse opmerking, gevloeid uit de pen van een gerooyeerd CPN-lid, heeft dan ook veel kwaad bloed gezet, zowel bij de beledigde mantelorganisatie als bij de partij en heeft tenslotte geleid tot een Russisch protest in Warschau.

De Vereniging "Nederland - USSR" zond een formele protestbrief aan de Vereniging "Nederland - Polen", onder verwijzing naar haar statuten. Daarin immers staat in duidelijke bewoordingen omschreven, dat de Vereniging "Nederland - USSR" zich ten doel stelt "het bevorderen van vriendschappelijke betrekkingen tussen het Nederlandse volk en de volkeren der Unie van Socialistische Sowjet Republieken, alsmede van het wederzijds leren kennen en begrijpen van de maatschappelijke, sociale en culturele verhoudingen en toestanden van die volkeren".

In de dagelijkse leiding van de Vereniging "Nederland - Polen" heeft men zich na dit protest kennelijk gerealiseerd, dat medewerkster ELDERING te ver was gegaan. Men nam zich voor de brief van "Nederland - USSR" zonder commentaar af te drukken in het eerstvolgende nummer van "Nederland - Polen" en te trachten de zaak verder dood te zwijgen.

- Deze -

G E H E I M

Deze niet zeer elegante poging tot een oplossing te geraken verraadt wel, dat "Nederland - Polen" zich niet veel gelegen laat liggen aan de verstandhouding met "Nederland - USSR". Tijdens de 10 jaren van beider bestaan is er weinig of geen contact tussen beide verenigingen geweest. De ontwikkeling van de laatste tijd op nationaal zowel als internationaal politiek terrein heeft er daarenboven het hare toe bijgedragen, dat de verenigingen volkomen uit elkaar zijn gegroeid. Bij de CPN-mantelorganisatie "Nederland - USSR" kan men weinig waardering opbrengen voor een vereniging, waarin de sleutelposities in handen zijn van geroyeerde communisten. De verhouding tussen de CPN, een van de meest stalinistisch ingestelde communistische partijen van West-Europa, en de Nederlands-Poolse vriendschapsvereniging, die loyaal staat tegenover de Poolse Gomulka-regering, is er een van gewapende vrede.

Het incident tussen beide vriendschapsverenigingen had men verder als gesloten kunnen beschouwen, ware het niet, dat de CPN-leiding zich te weer stelde tegen het gewraakte artikel van Mr. Petra ELDERING. Aangezien men op deze geroyeerde communiste zelf geen greep meer had, riep men haar echtgenoot ter verantwoording, de arts Ben POLAK, die voor de CPN zitting heeft in de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Hem werd te verstaan gegeven, dat het voor de echtgenote van een CPN-senator geen pas geeft een artikel te publiceren, dat een klap in het gezicht van de Sowjet-Unie betekent. POLAK stelde hiertegenover geen censuur te kunnen of te willen toepassen op zijn echtgenote. Door deze houding kwam hij gevaarlijk dicht bij een tweede royement. (POLAK werd in maart 1953 door de CPN geroyeerd in verband met zijn houding tegenover het artsenproces in de Sowjet-Unie en na de revisie van het proces in november van dat jaar wederom als partijlid aangenomen.)

POLAK dankte het thans aan zijn goede gesternte, dat de kwestie van het al dan niet verantwoordelijk zijn voor publicaties van zijn echtgenote niet in een royement resulteerde. De partijleiding meende namelijk de zaak op andere wijze te kunnen afhandelen. POLAK had een uitnodiging ontvangen tot bijwoning van het Medische Congres van de "Fédération Internationale des Résistants" (FIR), dat in juli in Moskou zou worden gehouden. Petra ELDERING was bezig met de voorbe-

G E H E I M

reiding van een reis naar Polen, waar zij studie zou maken van "de eigen Poolse weg naar het socialisme". POLAK kreeg nu van de partijleiding te horen, dat deze studiereis van zijn echtgenote naar Polen beschouwd zou worden als verdere provocatie van de Sowjet-Unie en dat zij daarom voor onbepaalde tijd diende te worden uitgesteld. Wanneer Petra POLAK-ELDERING haar reis toch zou doorzetten, zou de partijleiding er voor zorgen dat aan POLAK de toegang tot het Medische Congres te Moskou werd ontzegd. POLAK diende er zich goed van bewust te zijn, dat hij niet een willekeurig CPN-lid is, doch voor deze partij lid is van het parlement en als zodanig een van de topfiguren in de partij.

Het is zeer de vraag, of POLAK zich zonder meer bij het door de CPN-leiding voorgestelde compromis zou hebben neergelegd. Hij beschouwde het optreden van de partijleiding in deze namelijk als een "walgelijke chantagepoging".

Intussen echter had Paul de GROOT de interventie ingeroepen van de Russische Ambassade. De Russische Ambassadeur rapporteerde de zaak aan zijn Minister van Buitenlandse Zaken in Moskou. De Russen brachten daarop het artikel van Mr. Petra ELDERING onder de aandacht van het Poolse ministerie van buitenlandse zaken in Warschau en spraken er hun bevreesdheid over uit, dat de schrijfster met medewerking van de Poolse autoriteiten een studiereis door de volksrepubliek zou maken. De Polen verzochten opheldering aan de gezant in Den Haag en instrueerden hem ervoor te zorgen, dat de zaak niet verder op de spits zou worden gedreven.

De Poolse gezant in Den Haag heeft zich op voortreffelijke wijze van zijn taak gekweten. Aan de Vereniging "Nederland - Polen" gaf hij opdracht het incident verder dood te zwijgen. Petra ELDERING ontving de mededeling, dat haar studiereis naar Polen voor onbepaalde tijd zou worden uitgesteld. Na deze genoegdoening wist hij de CPN-leiding ervan te overtuigen, dat koste wat kost voorkomen moest worden, dat uit het incident tussen de vriendschapsverenigingen een politieke rel zou ontstaan en dat het derhalve beter zou zijn aan deze zaak geen publicaties meer te wijden. Dit betekende in de praktijk, dat het protest van de Vereniging "Nederland - USSR" niet werd afgedrukt in het april-mei-juni-nummer van "Nederland - Polen" en dat aan eerstgenoemde vereniging geen openlijke genoegdoening werd geschonken.

G E H E I M

De Poolse gezant ging verder en wist enige tactische successen te boeken. Hij liet de CPN-leiding in herinnering brengen, dat zij in het verleden, hoewel zulks bij herhaling was gevraagd, geen advies had willen geven over de personeelsbezetting van de Vereniging "Nederland - Polen". Aan de Vereniging "Nederland - USSR" liet hij, toen zich enkele maanden later een gunstige gelegenheid daartoe voordeed, weten dat de Poolse legatie waarde hecht aan een goede verstandhouding tussen de beide vriendschapsverenigingen. De gezant stelde er voorts prijs op te verklaren, dat hij het bijzonder betreurde, dat de Vereniging "Nederland - Polen" geen uitnodiging ontving voor de viering van het 10-jarig bestaan van de Vereniging "Nederland - USSR". (Deze viering vond plaats in juli van dit jaar, luttele maanden na de publicatie van het artikel van Mr. Petra ELDERING).

De toekomst zal moeten leren, of aan de aldus door Russisch-Poolse interventie bijgelegde burenruzie op Nederlands grondgebied een definitief einde is gemaakt. De strijdende partijen tonen voorspoken alle bereidheid zich correct te gedragen. De Vereniging "Nederland - Polen" heeft voor haar eerste concert in het winterseizoen, dat op 23 september 1957 in Amsterdam is gegevens, een invitatie gezonden aan de Vereniging "Nederland - USSR" en deze heeft haar geaccepteerd.

oktober 1957.